

Ishaja vaak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., četrtek, 10. aprila (April 10), 1930. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 85

LEWIS PONOVO PORAZEN NA SODIŠČU

Odlok apelatnega sodišča je da-
lekosežnega pomena; s njim
je bil zadan usodni udarec
Lewisovemu režimu med ru-
darji na polju mehkega pre-
moga

Springfield, Ill. — (F. P.) —
Po izgubljeni bitki na nižjem
državnem sodišču je John L.
Lewis vložil priliz na državno
apelatno sodišče, kjer je dis-
kreditirani voditelj rudarjev do-
življal nov poraz, ko je to sodišče
potrdilo odlok nižjega sodišča.
Z izgubo te legalne bitke je od-
vzeta Lewisu vsaka prilika, da
bi nadalje vodil sodnijski pro-
ces proti voditeljem ilinojskega
rudarskega distrikta, ki se je
skoro soglasno izrekel za reor-
ganizirano rudarsko unijo, ki je
bila formirana na rudarski kon-
venciji v Springfieldu.

Ako bo hotel Lewis še nadalje
voditi bitko proti voditeljem
reorganizirane rudarske unije,
bo moral pričeti s povsem novo
taktiko. Apelatno sodišče se je
popolnoma strinjalo z argumen-
ti, ki so jih predložili zastopniki
dvajsetega distrikta in v kate-
rih so poudarjali dejstvo, da je
Lewis skušal upostaviti provi-
zorično vlogo v tem distriktu, da
bi se tako polastil blaginje. Ru-
darska unija v Illinoisu je še
edina na polju mehkega premo-
ga, ki redno prejema prispevke
od svojih članov, vse druge v
ostalih državah ne štejejo skro-
ni.

Lewis je začel legalno bitko
tem, da je skušal potom sodi-
šča razveljaviti injunkcijo, ki je
bila izdana proti njemu, ko je
hotel brez zadostnih vzrokov od-
straniti pravilno izvoljene urad-
nike dvajsetega distrikta. Sodnik
je odločil proti Lewisu in njegov odlok
je sedaj potrdilo tudi apelatno
sodišče. Vsak nadaljnji Lewisov
priliz na sodiščih je nemogoč,
ker bi bil v nesoglasju z držav-
nimi zakoni.

Odlok apelatnega sodišča naj-
brž pomeni konec Lewisovemu
režimu na polju mehkega pre-
moga. Lewis izgublja tla tudi
med premogarji na polju antra-
cita, ki bodo izbrali prvo pri-
liko, da se ga iznebe. Preostaja
mu še ena pot: Podal se bo la-
hko v službo premogovnih ope-
rativ ali pa ga mogoče pred-
sednik Hoover imenuje v kakšen
politični urad, kot je to storil v
slučaju Lewisovega brata Den-
nya. Naj se stvari obnejo v
katerokoli smer, dejstvo je, da
je Lewis doigral med rudarji.

McCormickova nominirana za senat

Chicago. — Ako bo Ruth Han-
na McCormick, sedanja kon-
gresnica, izvoljena prihodnjega
jesen za senatorico, bo pr-
va ženska, ki pride v ameri-
ški federalni senat. V tork je
bila nominirana kot kandidati-
nja republikanske stranke za
senatorico z večino okrog 200-
000 glasov. Porazila je sedan-
ja senatorja Charlesa S. Denee-
na. McCormickova kandidira na
programu "ekskluzivne ameri-
ške politike," to je proti vstopu
Amerike v svetovno sodišče
in v Ligo narodov. Njen proti-
kandidat na demokrati listi je
James Hamilton Lewis.

Unijski uradnik obojen

Winston Salem, N. C. — De-
wey Martin, organizator levi-
čarske National Textile Work-
ers unije, je bil te dni obojen
na trideset dni zapora na obto-
bo, da je hujskal na javnem
shodu delavce na upor proti
tekstilni družbi in vladi. Od-
vetniki unije je vložil proti od-
loku priliz na višje sodišče.

25,626 zveznih jetnikov v ameriških ječah

Washington, D. C. — Justič-
ni departament je poročal v
torek, da je bilo 1. aprila 12-
061 jetnikov v zveznih ječah,
1993 več kot zadnjega 30. ju-
nija. Narastek onih, ki so kr-
šili prohibicijo, znaša 1811.
Vseh federalnih jetnikov v
zveznih in lokalnih ječah pa
je bilo omenjenega dne 25-
626, to je 6277 več kot zad-
njega 30. junija.

Aretacije radikalnih delavcev

Obtoženi so kršitve zakona pro-
ti kriminalnemu sindikalizmu
Cadiz, O. — (F. P.) — Pet de-
lavcev, med njimi dve ženski, so
bili tukaj aretirani, ker so de-
lili radikalne tiskovine. Areti-
ranci so obtoženi kršitve zakona
proti kriminalnemu sindika-
lizmu. Ako bodo na obravnavi
spoznani krivi, jih čaka zapo-
r od pet do deset let.

Pred par tedni so bili trije
delavci obtoženi sličnega pre-
stopka in obsojeni na pet let
zapora vsak. Ti so Charles
Gunn, Tom Johnson in Lil An-
drews, ki se sedaj nahajajo na
prostem, ker je bil v njihovi za-
devi vložen priliz na višje so-
dišče in so položili varščino.

Porota, ki jih je spoznala kriv-
nim, je sestojala iz devetih far-
marjev in treh trgovcev.

Železničarji in starostna pokojnina

Zavzeli so se za oprostitve Moo-
neyja in v tem unišila so ape-
lirali na governerja Younga

Washington, D. C. — (F. P.) —
Na zborovanju eksekutivnih ur-
adnikov železniških bratovščin
se je mnogo razpravljalo o fe-
deralni in državni starostni po-
kojnini. Uradniki so izjavili, da
bodo sodelovali v akciji, ki so jo
zavzele nekatere druge strokov-
ne unije in agitirali, da zvezna
vlada in posamezne države spre-
mejo predloge o starostni pokoi-
nini, ne da bi za vzdrževanje po-
kojninega sklada zahtevale prispevke
od delavčeve mezd.

Na zborovanju je bila spreje-
ta resolucija, v kateri so se iz-
rekli za oprostitve Mooneyja, ki
se nahaja v kalifornijski držav-
ni jetnišnici že trinajst let po
nedolžnem. Governerju Youngu
so poslali telegram, v katerem
so apelirali, naj takoj podvzame
korake, da se Mooneyja izpusti
iz ječe.

Dostojanstveni senatorji vihte pesti

Washington, D. C. — V tork
je malo manjkalo, da niso padle
pesti na seji senatnega odseka,
ki preiskuje zakulisništvo v
Washingtonu. Odsek je zaslišel
E. J. Pierca, urednika neke-
ga lista v Alabami, ko je sena-
tor Black, ki je tudi iz Alaba-
me, obdolžil urednika, da so mu
privatni magnetni plačali \$1000
za članke, ki jih je pisal v svo-
jem listu proti javnemu obra-
tovanju Muscle Shoals. Pierce
je odgovoril, da je Black lažnik,
ta pa zrastlel in opsoval uredni-
ka s ščenom in strahopetcem,
nakar sta drug drugega poziva-
la ven na hodnik, da "setlata" s
pestmi. Predsednik se je spo-
dila urednika in naredil mir.

Smrt na večalih in 138 let ječe v Jugoslaviji

Belgrad, 8. apr. — Sodišče v
Negotinu v južni Srbiji je več-
rati obsodilo Marka Barbulovića,
notoričnega roparja, v smrt na
večalih in na 138 let ječe.

DEBATA V KONGRESU O DELAVSKIH POTREBAH

Ameriška demokracija mora
najprej pomesti pred svojim
pragom

Washington, D. C. — Dne 8. t.
m. je bila v spodnji kongresni
zbornici debata o brezposelnosti
in drugih delavskih proble-
mih v Združenih državah. De-
bato je sprožil kongresnik Si-
rovich iz New Yorka, ki je urgi-
ral kongres, naj reši vse te pro-
bleme v zadovoljstvo delavcev,
če hoče, da bo Amerika imela
mir pred komunistično propa-
gando.

"Ameriška demokracija mora
najprej pomesti pred svojim
pragom in potem šele naj kriti-
zira Rusijo," je rekel Sirovich.
Štirje rekviziti so potrebni za
"očistitve templja demokracije"
po mnenju tega kongresnika, ki so:

1. Odprava otroškega dela.
2. Znanstveno reševanje problema brezposelnosti.
3. Uvedba starostne zavarovalnine.
4. Omiljenje učinkov združevanja velikih industrijskih korporacij.

Sirovich je rekel, da največja
sramota za Ameriko je, ker o-
troci izpod 16. leta delajo v to-
varnah in rudnikih.

NOVA "NEVARNOST" V JAVNIH ŠOLAH

V Washingtonu se boje komu-
nistične propagande

Washington, D. C. — (F. P.) —
Tukajšnje "patriotične" or-
ganizacije zahtevajo, da pro-
svetni odbor v distriktu Kolum-
bija uvede akcijo proti "rdeči"
propagandi med učenci in javnih
šolah. Akcija je rezultat "od-
kritij", ki jih je prinašal v svo-
jih kolonah Hearstov list
"Washington Post". V imenu
prosvetnega odbora je odgovoril
njegov načelnik dr. C. F. Carusi,
ki je dejal, da bo uvedel preiskavo,
da se dožene, ako so vesti v časopisu resnične.

Carusi je nadalje izjavil, naj
vsakdo, ki ima podatke o propa-
gandi, predloži imena in na-
slove oseb, ki jo razširjajo. Vsi
dokazi morajo biti spisani in po-
tem predloženi prosvetnemu od-
boru, na same govorce se odbor
ne bo oziral.

V delavskih krogih smatrajo
akcijo predsednika Carusija za
dobro potezo, ker je dal s tem
vsem tistim, ki pišejo o boljše-
viški nevarnosti priliko, da po-
dajo dokaze, v koliko je radikal-
na propaganda zanešana med
otroke v javnih šolah.

Kot sedaj izgleda, najbrž ne
bo dokazov in preiskava bo po-
kazala, da se je rdeča pošast ro-
dila le v glavah profesionalnih
alarmistov, čijih posel je vzbujati
senzacije.

Brezposelnost v Philadelphiji

Philadelphia, Pa. — Glasilo
delavskih unij "Philadelphia
Union Labor Record" kritizira
poročilo policijskega depart-
menta, ki pravi, da je v mestu
in okolici le 50,000 delavcev
brez dela. Glasilo dolži policijski
departament, da je namenoma
podal napačno poročilo o številu
brezposelnih, da tako prepreči
kritiziranje mestne uprave,
kateri se očita, da odla-
ja s javnimi deli. "Union La-
bor Record" trdi, da je v Phi-
adelphiji nad sto tisoč delav-
cev brez dela.

Stavka stavbinskih delavcev

Cincinnati, O. — Stavbinski
delavci, ki so uposleni pri zgrad-
bi nebotičnika Carew Tower,
so zastavkali, ker so podjetniki
vzeli v delo število neunijskih
delavcev.

Gandhi poziva Indijce na prelivanje krvi

"Svetnik" je postal desperaten,
ko ga nočejo napreti, medtem
pa zapirajo njegove pristaje.
Vojaške čete v akciji

Bombaj, Indija, 9. apr. — Ma-
hatma Gandhi poskuša na vse
načine, da bi prišel v zapor in
postal mučenik za svobodo In-
dije, a do danes se mu še ni
posrečilo. Včeraj je ponovno kr-
šil zakon oalnega monopola, ko
je zajemal morsko vodo v bli-
žini Jelapurja in jo nosil na breg
v svrhu izhlapevanja, toda no-
benega policaja ni bilo blizu.
Stotine drugih "solnih rebelov"
mu je pomagalo z enakim rezul-
tatom. V drugih krajih so pa
bili aretirani vsi izdelovalci soli
in takoj obsojeni na težko za-
porno in denarno kazen.

To je razkačilo Gandhija in
objavil je sledečo "krvavo" po-
slanico: "Ne dajte nabrane soli
iz rok! Upirajte se z vsami sila-
mi, dokler ne poteče kri! Žene
in deca mora tudi nabirati sol.
Bomo videli, če se policija do-
takne ženskega spola in otrok.
Ako jih napade in če sinovi in
hčere Indije potujejo, da ne
prenesejo insulta ležeči na tleh,
bo kmalu vaa Indija v plamenu.
To je prva brezposelna bitka za
svobodo Indije."

Stiritisoč vojakov je včeraj
navailo na Misore, kjer so za-
stavkali rudarji v državnem
zlatem rudniku in kjer je potem
15,000 Hindutov okupiralo rud-
nike. Vojaki so streljali na mno-
žico in eden možki je bil ubit ter
50 ranjenih.

Gandhijev sin Ram Das je
bil obsojen na šest mesecev za-
pore, ker je nabiral sol v Su-
ratu. Večje število drugih je
prejelo še večje kazni. Jamna-
lal Bajaj, milijonar v Bombaju,
je dobil dve leti ječe, ko je vodil
množico 2000 oseb po sol v mor-
ska močvirja. Naratan, pred-
sednik pokrajinske nacionalisti-
čne organizacije v Bombaju, je
dobil mesec dni.

Bojkot angleškega blaga je v
polnem tiru.

Mornar obtožen napada na policaja

New York. — Veleporota je
obsodila mornarja Randolph
McNeila, da je pri demonst-
racijah brezposelnih delavcev v
New Yorku napadel nekega po-
licaja, čeprav so priče dokaza-
le, da je policaj napadel McNei-
la in ga tako pretepel, da je mo-
ral iskati zdravniške pomoči v
bolnišnici. Za stvar se je za-
vela Unija za ameriške civilne
svobodaščine, ki bo vodila lega-
lno obrambo.

Napredek delavske federacije

Atlanta, Ga. — Na zborova-
nju državne delavske federaci-
je, ki se je vršilo v tem mestu,
je njen tajnik Louis P. Mar-
quardt, poročal, da so bile štiri
nove unije ustanovljene v me-
secu marcu v Augusti. Da se je
unijsko gibanje oživilo v tem
delu Združenih držav, ima ve-
liko zaslug organizatorično gi-
banje, ki ga je uvedla Ameriška
delavska federacija.

Cestni železničarji podpisali pogodbo

Memphis, Tenn. — Uradniki
krajne unije cestnih železni-
čarjev so te dni podpisali pogod-
bo z zastopniki družbe za na-
daljni dve leti. Pogajanja so se
vršila več tednov, toda pogodba
je bila podpisana le s par spre-
membami, ki pa ne vsebujejo
nikake pridobitve za železničar-
je.

Ženske imenovane sodnikom v Turčiji

Carigrad, 9. apr. — Mahmud
Esad bej, justični minister tur-
ške republike, je imenoval tri
ženske, odvetnice v Angori, so-
dnikom.

PROTIDELAVSKA ZAKONODAJA V AVSTRIJI

Strokovne unije in socialisti se
pripravljajo na bitko

Dunaj, Avstrija. (F. P.) —
Na konferenci avstrijskih stro-
kovnih unij so delegatje spreje-
li resolucije, v katerih izrekajo,
da se bodo odločno borili proti
zakonu, ki je bil pred kratkim
sprejet v parlamentu in ima na-
men razbiti delavske unije v
državi.

Zakon vsebuje določbo, da so
pogodbe, sklenjene med delav-
skimi unijami in delodajalci ne-
veljavne. Glasom tega zakona
nimajo organizirani delavci ni-
kakih pravic in delodajalci lah-
ko uposlojo neunijske delavce,
ki delajo za nizke mezd. So-
cialisti in voditelji strokovnih
unij kažejo na postopanje delo-
dajalcev, ki imajo okrog svojih
tovaren postavljene straže, da
tako terorizirajo delavce v slu-
čaju, da bi se pričeli upirati
svojim gospodarjem.

Glavni namen, ki so ga imeli
sponsorji zakona, je bil, da se
razbije delavske organizacije v
tovarnah, rudnikih in na želez-
nicah.

V senatu odkrivajo velik poštini škandal

Progressisti obtožili poštno u-
pravo, da graft pri najemanju
poštinih poslopij smrdi do
neba

Washington, D. C. — Progre-
sivna grupa senatorjev je v to-
rek iztaknila nov škandal, ki o-
beka — kot je izjavil senator
Blaine iz Wisconsin — nadkri-
liti teapodpiski petrolejski
škandal. Gre za najemanje pri-
vatnih poslopij za pošto. Blaine
je dejal, da lastniki teh poslopij
pobesejo letno milijone dolar-
jev na račun ljudstva in je za-
hteval, da senat uvede preiska-
vo. Vlada plačuje letno okrog
\$18,000,000 najemnine za pošt-
na poslopja v mnogih mestih,
kjer nima svojih poslopij. Ta
najemnina je najmanj petkrat
previsoka.

Senat je imel na dnevnem ro-
du slučaj najemnine v vsoti
\$60,000 za poštne poslopje v St.
Paulu, Minn. Senatni finančni
odsek je odprl to vprašanje, pro-
gresisti so pa nastopili proti, ko
so odkrili, da je dotično poslop-
je v St. Paulu vredno komaj tre-
tjino omenjene najemnine.

Konvencija železniških unij

Chicago. — Predsedniki de-
vetih unij železniških uslužben-
cev, ki so pridružene Ameriški
delavski federaciji, in več sto
delegatov se bo zbralo na kon-
venciji, ki bo otvorjena 28. a-
prila v Chicago. Na zborova-
nju se bo razpravljalo o zahte-
vah za pet dni dela v tednu, da
se tako odpravi brezposelnost
med železničarji, o postopanju
stare delavce in zavarovanju so-
per brezposelnost.

Konvencija Ameriške delavske federacije

Boston, Mass. — Zastopniki
stavbinskih unij v Bostonu so
odredili, da vsak član unije pla-
ča 15 centov mesečno v sklad, iz
kateriga se bo denar porabil za
priprave za konvencijo Ameri-
ške delavske federacije, ki se o-
tvori v tem mestu v mesecu ok-
tobru. Uradniki stavbinskih
unij pričakujejo, da bodo druge
delavske unije v Bostonu osvo-
jile slične sklepe.

Nov direktor delavskega učilišča

Katonah, N. Y. — A. J. Ken-
nedy, tajnik krajevne tiskarske
unije, je bil te dni izvoljen za
direktorja Brookwood delavske-
ga kolegija.

Milijonar pozval Boga za pričo v tožbi

Boston, Mass. — Edgar B.
Davis, olni magnat in mili-
jonar, ki je bil obtožen, da je
ogrožal državo Massachu-
setts za \$380,000 na do-
hodninskem davku, ko je pre-
mestil svojo rezidenco v Te-
xas, je dejal pred sodiščem
8. t. m., da ga je "sam Bog
napotil in vodil" iz Massachu-
settsa v Texas, kjer je
razvil oljne vrelce in postal
bogati. Bila je božja volja in
ne njegova, zato se ne čuti
krivega.

Stroji izpodrivajo rudarje

Brezposelnost med rudarji
narasča

Coastrip, Mont. — (F. P.) —
Nadomestitev rudarjev z nakla-
dalnimi in drugimi stroji je do-
segla nov rekord pri kopanju in
nakladanju premoga v tej oko-
lici. Northern Pacific železni-
ca, ki lastuje okoliška premo-
govna polja, je te dni postavila
v obrat veliko parno lopato, ki
dvigne naenkrat osem ton pre-
moga in ga strese v vozčke.
Vse to se izvrši v petih minu-
tah. Parno lopato operirajo sa-
mo trije delavci in v desetih u-
rah naloži do pet tisoč ton pre-
moga.

S pomočjo parnih lopat in
strojev vsak rudar producira o-
krog petdeset ton premoga na
dan. Železniška družba bo od-
slej potrebovala, okrog šeste-
deset delavcev in producirala bo
toliko premoga kot ga rabi pri
obratovanju svoje železnice.
Novi stroji so obično pri-
deli rudarje, kajti večina njih
je bila odseljena in bo mora-
la iskati dela drugod, vprašanje
pa je, če ga bo sploh dobila.

STAVKA NOGAVI-CARSKIH DELAVCEV

Policijske oblasti so naklonjene
družbi. Aretacije piketov na
dnevnom redu

Philadelphia, Pa. — (F. P.) —
Aretacije stavkarjev, ki so bili
izprti pri Rodgers Hosliery Co.
in Quaker Hosliery, niso omaja-
le odločnosti nogavičarjev. Stav-
ka traja še pet tednov in v tem
času je bilo aretiranih še okrog
sto piketov, ki pa so bili pozne-
je oproščani na sodišču.
Mestna policija je pokazala
veliko naklonjenost proti Rod-
gers družbi, ki je pričela impor-
tirati stavkovake iz drugih mest.
Stavko vodi United Hosliery
Workers unija.

Tom Mooney zmagal na pošti

New York. — Federalno pri-
zivno sodišče je v tork razso-
dilo, da se znamke organizacij
za osvoboditev Toma Mooneyja
iz ječe lahko lepjo na pisma in
poštne oblasti ne sme ovirati ta-
kih pism. Znamke se prodaja-
jo v prid kampanji za Mooney-
jevo osvoboditev. Razsodba je
razveljavila slučaj poštne cen-
zure, ko so bila pisma z Moo-
neyjevo znamko zaplenjena.

Protimonarhistično gibanje v Španiji

Madrid, 9. apr. — Gibanje za
odpravo monarhije na Špan-
skem postaja močnejše in moč-
nejše. Vlada, kateri načeluje
general Damasco Berenguer,
grozi z nadaljnjimi represalija-
mi. Politična situacija je posta-
la zadnje tedne zelo napeta.

Stavbinsko delo oživilo v Bostonu

Boston, Mass. — V zadnjih
par tednih se je pojavila večja
aktivnost v gradnji poslopij v
tem mestu in okolici. Stavbin-
ska unija poroča, da je večina
njenih članov uposlena pri kon-
strukcijskih delih.

LEP NAPREDEK UČITELJSKE ORGANIZACIJE

V zadnjih šestih mesecih je bilo
ustanovljenih enajst krajevnih
učiteljskih unij

Chicago. — (F. P.) — Glavni
stan Ameriške učiteljske fede-
racije poroča o naraščajoči ak-
tivnosti v raznih državah, ki se
očitje v ustanovitvah novih u-
nij. V državi Georgia so se
prejani mesec ustanovile štiri
učiteljske unije. V istem času,
poroča tajnica učiteljske fede-
racije Florence Curtis Hanson, se
je v okraju Luzerne, Pa., ustano-
vilo sedem unij. Prva učitel-
ska unija v tem okraju je bila
ustanovljena pred dvema leto-
ma v Plainu.

Vodje javnih šol v Chicagu
so te dni naslovili na glavni stan
federacije petičlo, da se jim iz-
da čarter. Arkcija je bila pod-
vzeta na njihovo lastno iniciati-
vo. Federacija jim bo izdala
čarter, ako ne bo nobenega pro-
testa od učitelje. Ustava fe-
deracije namreč določa, da se
lahko organizirajo le učiteljice,
vsi drugi, to je vodje šol in na-
zorniki, pa le v slučaju, da se s
tem strinja tridesetinska večina
organiziranih učitelje. Ta do-
ločba je bila sprejeta v varstvo
unijskih učitelje, ker se je v več
slučajih zgodilo, da so nadzor-
niki šol nasprotovali učiteljski
uniji. Vodje šol imajo svoje u-
nije v Washingtonu, San Fran-
ciscu in v Atlanti, Ga.

Tajnica federacije poroča, da
se je članstvo federacije pove-
čalo za več tisoč članov v pre-
jšnjem letu. Največji napredek
v tem oziru prikazuje država
Kalifornija.

Volitve v šolske odbore v
Seattle, Wash., so izpadle ne-
ugodno, ker so bili izvoljeni re-
akcionarji, katere je v kampa-
nji podpirala trgovska zborni-
ca, ki je odprto nastopala proti
učiteljski uniji. Tajnica Han-
son v zvezi temu poroča, da so se
članice unije zavzele za boj pro-
ti reakcionarnemu šolskemu od-
boru.

Pregranjanje zamorskih delavcev

Los Angeles, Cal. — Lokalna
postojanka Mednarodne delav-
ske obrambe je pred nekaj dne-
vi sklicala javni shod, da prote-
stira proti akciji, ki so jo začeli
nekateri belopoltni lastniki hiš
v zamorskem distriktu, a tem, da
so začeli izganjati zamorske
družine iz stanovanj. Oblasti
se ne zmenijo, da bi protektira-
le zamorce, čeprav je vidno, da
se jim godi krivica. Postopanje
avtoritet je razvidno tudi iz
slučaja, ko je neki sodnik ob-
sodil mladega črnce na dve leti
zapora, ker je policaj dobil pri
njem pol pajnta žganja.

Proti militarizmu v šolah

New York. — Starši, ki imajo
svoje otroke v mestni srednji
šoli, so sklicali protestni shod,
ko so izvedli, da je vodstvo šole
s sodelovanjem vojaških ob-
lasti sklenilo uvesti vojaško ve-
banje med dijaki. Protestna ak-
cija je dobro učinkovala in na-
mera militaristov je bila za en-
krat preprečena.

Unija poštinih uslužbencev napreduje

Chicago. — Krajevna unija
poštinih uslužbencev je pridobila
v zadnjih treh mesecih nad dve-
sto članov. Osemdeset odstotkov
poštinih uslužbencev v Chicagu
je organiziranih.

Napredek farmarske zadrage

Accord, N. Y. — Farmarska
zadruga, ki lastuje dve proda-
jalni v tem okraju, je v pre-
jšnjem letu napravila nad deset
tisoč dolarjev profita, ki bo raz-
deljen med delničarje.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena društva (izven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cetero \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, \$1.88 na četrt leta.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cetero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s Hetero:

PROSVETA

2657-59 South Laramie Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi, na primer (Feb. 28-29), poleg vsakega

imena na naslovni strani, da vam je s tem dnevno potrdilo naročnina. Ponovite jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

138

Kapital se združuje, kaj pa delavci?

Ni ga dneva, da ne bi ameriški listi poročali o kakšni združbi podjetij in korporacij. Tu se združijo dve ali tri banke, tam železnice ali jeklarne in spet tam premogovniki in rudniki. Vse se združuje. Korporacija je vedno manj in one, ki ostajajo, so vedno večje.

Ameriški kapital se združuje. Organizacija kapitala postaja enotna in solidna, zato pa močna. Kapital se združuje po industrijah, kar je nekaj naravnega. Blizamo se dobi, ko bo v Ameriki le toliko korporacij kolikor bo industrij. Vsaka industrija bo trst zase.

Organizacija kapitala pomeni napredek v ekonomiji. Konkurenca med posameznimi magnati in družbami dela stroške, ki odpadejo, ko se tekmeči združijo in delajo dalje spoznavno. Milijoni dolarjev, ki jih požre konkurenca, se potem pritejejo dobičku in privatno bogastvo se koncentrija v manj rokah, zato ga je več.

Kaj pa delavci? Ali se tudi oni združujejo za svoje koristi kakor se združujejo kapitalisti?

Ako se razgleda po Ameriki, ne vidiš med delavci posebnega navdušenja za svoje organiziranje. Zakaj čakajo? Ali čakajo, da jih kapitalisti vzamejo v svojo kompanijo? Dolgo bodo še čakali!

Delavci še vedno tekmujejo med seboj, še vedno zbijajo in odgrizavajo drug drugemu meze, še vedno se pisano gledajo in so nevoščljivi drug drugemu. To je magnatom in njihovim političnim ter verskim hlapčonom jako po volji. Hlapčoni skrbijo, da so delavci razdeljeni politično, versko, narodno in plemensko. Dobro je to za — hlapčone in magnate. Bogme slabo za delavce!

Ameriška delavska federacija ima že dolgo vrsto let le okrog dva milijona članov. Morala bi jih imeti najmanj 25 milijonov! Federacija še vedno šepava po breglah svojega starega craft-sistema namesto, da bi bila organizirana po industrijah kakor so magnatje kapitala. Delavci, kolikor je organiziranih, so razdeljeni po strokah kakor so bili za časa obrtnikov in malih delavnic, ko ni še nihče sanjal o strojni in masni produkciji. Stotina strok v eni sami industriji! Na primer v stavbinski. Namesto da bi bila za vso stavbinsko industrijo ena sama delavska organizacija, pa je cel kup zidarskih, opekarskih, tesarskih, pleskarskih, ometaških in drugih uni, ki imajo vsaka svoj kontrakt in svoje pogoje. To je zelo nazadnjaško in žalostno.

Ni čuda, da je v Ameriki velika prosperiteta med magnati industrij, med delavci vsake vrste pa velika — žalost.

Če junaki gledajo nazaj...

V Los Angelesu je italijanski boksar Primo Carnera, ki je brez malega sedem čevljev visok, tehta 275 funtov in ima roke kot medvedje tace — ogromna človeška gorila. Carnera hoče biti "čast Italije ne le kot "fajtar," ki vihti pesti, temveč tudi kot fašist, ki zna brusiti jezik. Zadnje dni je rekel pred častniki: "Italijani smo podedovali trajnost od Rimljanov. Pred šeststo leti smo imeli Danteja, danes imamo Mussolinija in Marconija. Kdo ve s kom se Italija proslavi šeststo let od danes."

Danes šeststo let ne bo več Italije na svetu, Mussolini bo absolutno pozabljen in Danteja se bodo spominjali le še v sanjah. Za časa Danteja so bili vsi Italijani v Italiji, danes jih je že samo v New Yorku več kot v Rimu in v Chicagu več kot v Trstu. Kje bodo Italijani v Ameriki čez sto let? In koliko čistih Italijanov bo v Italiji sto let potem, ko bo Evropa federacija svobodnih ljudstev, ki se bodo mešala tako kot se mešajo imigranti v Ameriki? Evropska federacija pa prav gotovo pride še v tem stoletju.

Nikdar v zgodovini človeštva se niso narodni tako mešali in pretapljali kakor se je to začelo vršiti v sedanji dobi mehanizirane transportacije, produkcije in kulture. In to je komaj začetek!

Carnera in Mussolini — kakor vsi zaslepljeni džingoti — gledata komaj nazaj v preteklost, sedanosti, v kateri poganjajo korenine bodočnosti, korenine popolnoma nove družbe, po ne vidita.

To je dobro za vse one, ki gledajo naprej.

Glasovi iz naselbin

Pametni nasveti

Detroit, Mich.—Ker vidim, da vsak rad kaj poroča o delu iz vseh naselbin širom Združenih držav in tudi od tukaj, ne bom jaz pisal o tem, ker vsi vemo, da delavske razmere niso nič prida. Za kar smo seveda tudi delavci precej krivi, ker se ne moremo združiti skupno in se organizirati. To bi bilo za nas v avtomobilski industriji velikega pomena. Sedaj delajo z nami kakor se jim poljubi, za kar pa mi Slovenci, ki nas je komaj petstotina proti drugim narodnostim, ne moremo ničesar storiti. Storitmo lahko to, da se sami med seboj nekoliko bolj razumemo kot se je to videlo do sedaj.

Ne vem, zakaj ne bi moglo nekaj tisoč ljudi ene narodnosti živeti brez sovražstva in tiste čudne posmehljivosti in delati skupaj roko v roki. Naj si bo enega ali drugega prepričanja, naj pripada tej ali oni stranki, to še nima nobenega zadržka, da ne bi mogli skupno delovati vsaj na enem polju in sicer na kulturnem in izobraževalnem. Še nikoli se nismo ljudje zedinili za kakšno stvar enoglasno, ne pred 100 leti in ne sedaj, ampak počasi so pa prišli do prepričanja, katerega pot je prava. In to potom izobrazbe. Mislim, da vsi stremimo po napredku, ki smo se izmotali iz verskih omotov, v katere so nas povili še kot otroke in nam vcepili v srce nekega strah pred nečim, ki ne obstoja pri napredno mislečih ljudeh. Vsi vemo, da potom izobrazbe bomo dosegli tisti cilj, da bo eden ali drugi, ki se miali priključiti kakšni politični stranki, tudi vedel, kam je pristopil in kak amoter ima in pomeni zanj. Dosti jih je, ki stopijo k tej ali drugi, pa ne vedo drugega, kakor ime stranke, bodisi socialistična ali komunistična. S tem je vse povedano.

Lepo bi bilo, če bi se na sejah SDD kluba bolj zanimali za uspeh izobrazbe in da bi se vsak posameznik bolj držal reda, da ne bi kar po dva kmalu govorila. V kratkem času smo pridobili precej novih članov, ki žele sodelovati z nami. Dajmo jim priliko, da izrazijo svoje misli. Mi delamo na to, da bi se kulturno povzdignili in s tem dali članom, ki pristopijo k nam, priliko in koristi skupnega dela.

Pridemo do tega lahko. Vsak član naj se zaveda, da je njegova dolžnost kot člana, da v vseh ozirih pomaga v enem ali drugem slučaju za dobrobit vseh. Noben nima dolžnosti, da mora sam vse storiti. Dolžnost je vseh, da mu pomagamo, ker noben ni plačan pri tem delu. S tem bomo ali dosti lažje naprej in bomo v pomoč eden drugemu. Klub bo obstajal in napredoval bolj kot je do sedaj. Poleg tega lahko pomagamo dosti bolj SD domu, h kateremu tudi skoraj vsi pripadamo.

Ne pozabite, da naši bratje na vzhodni strani tudi rabijo naše pomoči kakor mi njihove; zato delajmo skupaj, da tudi jim pomagamo, da se uresniči veliko delo, katerega imajo na programu, namreč da se postavi narodni dom, ki bi odgovarjal celi naselbini, torej tudi nam. Proč z besedami "East in West," ker s tem se goji nekaka zavidičnost. Bodimo vsi kot eden v naprednem mišljenju in pomagajmo eden drugemu po svoji moči.

Apeliraj na člane kluba, da bi se tudi vsi pokazali v domu in ne samo na sejah. Gojimo dramatik in petje, pa razen tistih, ki imajo vloge, ni nobenega glasilnika na spregled. Vloge imajo skoraj vedno ene in iste osebe in zato si mislite, da vas ni treba, pa ni tako. Nobeden ni prirastel k tej naselbini. Eden ali drugi lahko odpotuje za delom in bo moral drugi prevzeti njegovo mesto. Zato ne bo nobenemu škodovalo, če pride na vaje, bo vsaj videl, kaj počnemo; nekaj se pa tudi nauči in če kdaj stopi na oder, mu ni treba kazati vsake stopinje. Se nekaj naj omenim. Tukaj nimamo nobene profesionalnega učitelja dramatike, zato mora prevzeti to nalogo eden od igralcev, ki se razume na to. Ni tako lahka naloga, posebno če mora igrati tudi sam, kar se skoraj vedno zgodi, ker primanjkuje moči.

Preveč se zahteva od njega.

Povsod ne more biti, posebno kadar nastopa. Tudi se vedno zahteva, da bi delal red, torej red pri odraslih ljudeh in še članih izobraževalnih organizacij, kakor tudi drugih. Delati red — torej pravi, da bi moral vsakega posameznika zmirati praviti: Bodi tiho! Sedi in poslušaj! Škoda, da ni šolskih klopi, potem bi tudi rekli, "roke na klop." Je res tega treba? Ne ve vsaki, da ima sam posvariti drugega, ako vidi, da se moti igralec. Vsa naj stori sam tisto, kar zahteva od igrovdjev, pa bo tak red, da bo veselje. Prosim vse, ki imajo vloge za igro "Morje," da se udeležijo vsake vaje. Imamo samo še par. Tudi tisti, ki imate neme vloge, se udeležite, ker sedaj vas rabimo.

Igro "Morje" se vprizori v prihod 8D doma na 20. aprila. Pričetek ob 3. uri popoldne. Vstopnina v predprodaji za igro in ples je 60c. Pri vratih bo 75c. Po igri samo za vstop 50c. Udeležite se te igre v polnem številu. Otroci pod deset letom prosti. S pozdravom,

Anton Chesnik.

Petindvajsetletnica društva

Pueblo, Colo. — Petindvajset let, četrt stoletja! Dolga doba na prvi pogled, toda zelo kratka v življenju človeka, ako se zamislimo in premostimo dela petindvajsetletni leti. Marikateji si reče: Če bi bil tedaj vedel toliko kot danes, bi bil delal drugače, tako da bi sedaj lahko rekel in pokazal na delo, ki sem ga storil v korist sebi in v korist človeštva. In kakor je resnica, da se eden od drugega učimo, tako je tudi resnica, da se učil skupina od skupine, narod od naroda. Čim več znamo, čim več se naučimo, tem več lahko naučimo druge. In da je prosvetno delo tembolj uspešnejše, tembolj plodonosno, se v ta namen družimo v društvih, v tistih, ki imajo namen in načelo, izobraževati in učiti o naših življenjskih dolžnostih, o naših pravicah kot razred delavcev.

Slovenska narodna podpornica je ena izmed tistih, ki si je ob ustanovitvi zapisala na svoj prapor načelo: Podpirati in izobraževati. To delo vrši v polni meri od početka do danes. Po petindvajsetletnem delu organiziranja je Slovenska narodna podpornica enotna sila in moč; njeno delo pa bo tem uspešnejše v bodoče in bo činitelj v življenju slovenskih delavcev na ameriškem kontinentu.

Meseca februarja je minilo petindvajset let obstoja društvo "Orel" št. 21 SNPJ in bo proslavilo to dobo dela in organiziranja dne 4. maja z obširnimi programom. Društvo je bilo, smelo rečeno, eno med prvimi pri graditvi Slovenske narodne podpore enote. Saj je bil takorekoč začetek jednote v Pueblo. Tukaj je prišel izhajati "Glas Svobode," ki je oral ledi med slovenskimi naselenci in delal, da se zgradi eno veliko jugoslovansko podporno jednoto. To želje se bodo tudi izpolnile v doglednem času med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki. Kakor vsako začetno delo, tako je tudi bilo pri ustanovitvi našega društva. Začelo se je z malim. Martin Kočvar in nekaj njegovih prijateljev, od katerih so nekateri že umrli, so dali življenje društvu. Dolgo, precej dolgo časa je društvo živelo z ne posebno velikim številom članov. Toda ko je jednota v letu 1909 dobila svoje glasilo, je društvo pričelo rasti na članstvu. V letih od 1909 do 1913 je društvo pridobilo največ članov. V društvu je bilo novo življenje. Bili so marljivji in delavni člani. Nekateri od teh so razkropljeni po drugih krajih. Tedaj se je v društvu pričela gojiti tudi dramatika. In od tedaj do danes društvo prireja, od časa do časa, dramske predstave. Vse take prireditve so splošnega pomena za naselbino, ker so prirejane za vse živce v naselbini. Vse prireditve našega društva, kar se spominjam od 1909 do sedaj, so bile dobro obiskane, to je, vsakokrat je bila napolnjena dvorana. To je en dokaz, da društvo ne živi vtihi, ampak da dela kolikor more in kolikor ima na

razpolago moči za vprizoritev velikega dela na dramskem polju.

Prišla je vojna furija, tedaj je bil v društvu nekaj zastoj. Minilo je to, kakor mine vse na svetu, in društvo je zopet oživel. Karakteristično je, da so bili v našem društvu vsi oni, ki so gojili dramatik. Kakor je bilo društvo aktivno na tem polju in bo tudi v bodoče. Kar smo zamudili je to, da se v društvu ni skušalo — z izjemo seveda — da se utrdi v članstvu ponos in zavest, da so člani organizacije, ki se trudi in želi, da se izboljša delovno stanje vsakega posameznika Slovana, kakor tudi celokupnega slovenskega delavstva v Združenih državah. To se da doseči z živo agitacijo, ako se člani polnoštevilno udeležujejo sej. Vsa zasluga članom, ki se redno udeležujejo sej. Ti morajo pridobiti one, ki niso aktivni, da postanejo delavni tudi oni, delavni za izobrazbo sebe in svojih in delavstva vobče in za razširjenje jednotinega glasila. Če bomo to vršili in razširjali, bomo imeli zavest, da smo dali in porabili nekaj našega dela za največjo in najboljšo slovensko podporno organizacijo.

Nikdar ni bilo v društvu velikih preprirov. Če je prišlo kako navkrižje, tedaj smo izravnali sami. Nikjer na svetu pa ni brez sporov. Spori pridejo, četudi jih ne bi hoteli.

Društvo šteje dvesto osemdeset članov v odraslem oddelku in sto trideset v mladinskem oddelku. V njem so aktivne posebnost nekatere članice. V društvu je okrog osemdeset članic. Govorine v blagajni ima okrog osemsto dolarjev in za dvesto petdeset dolarjev delnic za Slovenski narodni dom. Društvena oprava v dvorani je vredna tristo dolarjev.

Društvo nikdar ne odbije prošnje, kadar prosi brat, ki je v potrebi in katerega je nemila usoda prisilila, da mora prositi.

Kako bo čez petindvajset let? Ali bodo še potrebna podpornica društva? Taka in enaka vprašanja se mi vsiljujejo. Če bodo ljudje zavarovani, to je, če bo vlada primorana skrbeti za vse to, kar skrbe sedaj podporna organizacija, tedaj jih nam ne bo treba takih kot jih imamo, toda, potrebna bodo vseeno.

Napisal sem to vrtice, ker se je reko, kakaj nihče ne piše za društvo, in za tiste, kakor za vse člane, ki niso aktivni pri društvu in jih ni nobenkrt videti na seji, naj se spomnijo svojega društva, ter naj pomagajo organizirati, vzgojevati, delati; naj se spomnijo društva in jednote zdaj ob petindvajsetletnici in pomagajo ojačati njene vrste, kar je dolžnost nas vseh.

Tajnik društva.

Koliko je luksusa socialna potreba?

Chicago, Ill.—Že v enem prejšnjem dopisu sem omenil, da rad ne odgovorjam odraslim otrokom, kateri ne morejo drugače polemizirati v časopisu, kakor da se dotaknejo privatnih interesov prizadetega.

Najprej opominjam br. H. Pečariča, naj še enkrat prečita moj zadnji dopis, na katerega on odgovarja, in videl bo, da jaz sploh nisem nikjer omenil JZB. Br. Pečarič, vem, da ni lahko organizirati 10,000 članov v JSZ, ampak čas bi bil že, da jih ima toliko. SNPJ je narastla na 60,000 članov v zadnjih 25 letih, ali bi ne bilo lahko tudi JSZ v tem času pridobiti vsaj 10,000 članov?

Nadalje piše br. Pečarič, da smo "zabavni," zraven se pa obregne tudi mojih privatnih interesov in pravi, da delavcem trpinom je ravno toliko treba "pleha" (zlatine in draguljev), katerega jaz prodajam kakor lanskega snega. Dobro, pred seboj imam "Jeweler's Journal," januarsko izdajo, v katerem ima te statistike: v zlatarski in draguljarski obrti je povprečno zaposlenih v Ameriki 216,000 delavcev (trpinov) in 92% vse zlatarske in draguljarske produkcije kupujejo zopet delavci (trpini), le osem odstotkov cele produkcije v tej obrti kupujejo takozvani "višji sloji." Torej naj vsi delavci prenehajo kupovat takšen "luksus" in 92% vseh zaposlenih delavcev

v tej stroki bi bilo naenkrat vrženih na ulice brez vseh sredstev. To pomeni 200,000 delavcev, in če računamo, da vsaki delavec preživlja zraven sebe še tri druge osebe, bi bilo 800,000 lačnih želodcev. Ali bi mogel br. Pečarič tem delavcem (trpinom) dati kakšen nasvet, kje bi dobili druga dela, da bi preživljali sebe in svoje?

Ravno takšen luksus je tudi avtomobil, radio itd. Naj bi vsi delavci (trpini) naenkrat prenehali kupovati takšne luksuse, katerih kupujejo delavci od 75 do 90 odstotkov in kaj misli br. Pečarič, kaj bi se lahko zgodilo v tej državi, ko bi bilo ravno toliko odstotkov delavcev vrženih na cesto? Ali bi bilo to tudi njemu v zabavo? Ali ve br. Pečarič, da bi takšno dejanje pripravilo ljudstvo do revolucije? In vendar ni socializem nikoli priporočal krvave revolucije. Ali ve br. Pečarič, da socializem zahteva, da kar delavec producira, bi moral tudi lastovati in uživati del vseh produkcij, torej tudi zlatnine, draguljev, avtomobile, radia, svilne obleke itd.? Ali bi morali po br. Pečaričevem mnenju delavci hoditi zaženarjeni in razčepani? Br. Pečarič, to ni socialistično in socialisti te kaj takega nikoli učili niso. Socializem uči, da je delavec upravičen do vseh lepot in dobrot, kar jih je na svetu; nikoli pa nauk socializma ne uči, da mora delavec trpin bojkotirati izdelke drugega delavca trpina.

Bratu H. Pečariču bi priporočal, da si nabavi par dobrih in podučnih knjig o socialnih in socialističnih vprašanjih. Lahko jih dobi v Proletarčevi zalogi, ampak dobro jih je treba prebrati in vsaki stavek dobro premisliti in mogoče boš kdaj postal praktičen socialist. Torej kadar bo br. Pečarič pisal prihodnji dopis, naj tudi svoje ime vrstvi med zabavne dovtype, da bodo imeli razumni čitatelji več zabave.

Frank Stonich,

član društva 449.

Javnosti v objavo

Johnstown, Pa. — Ker se je razširila govorica v tej naselbini, da sem bil izgnan iz Thomasa, W. Va., sem se obrnil do tamšnjih oblasti in trgovcev, s katerimi sem seznanjem nad 20 let. Spodaj podajam njihovo izjavo o moji preteklosti, ki naj bo odgovor vsem mojim obrekovalcem. Glasi se:

Thomas, W. Va., March 31, 1930
TO WHOM IT MAY CONCERN:—We the undersigned merchants and business men of the City of Thomas, West Virginia, with pleasure can say that we have known Anton Fortuna for many years; that he was a business man of this city for a number of years; that in dealing with him we have found him to be honest in every respect; that he has good habits and excellent moral character; and that his family was beyond reproach.

A. F. Suder, attorney at law;
D. E. Cuppett, attorney; Mike Ferruso, constable; Joe De Pallo, merchant; John Milkin, merchant; Nick Dimailo; A. A. Baer; V. O. Ballo, merchant; Tony R. De Pollo, Justice of the Peace.

Anton Fortuna.

Član dobil priznanje

New Waterford, N. S., Kanada.—Živimo v dobi kontestov, "prajrov" in kaj vem vse. Mednarodni kontest so priredili tudi čevljarji, katerega kontesta se je udeležil tudi R. Razzolini, član društva št. 558 SNPJ v tem mestu. Kontest se je vršil v Philadelphia, Pa. Na kontestu je bilo Razzolinijevo delo priznано med najboljša v njegovi stroki popravljanja čevljev in je bil deležen dveh kolajz.

Poročevalec.

Delavski shod v Chicagu

Chicago. — Mednarodna delavska obramba sklicuje shod v Temple dvorani, Marshallfield in Van Buren St., v nedeljo, 13. aprila, ob 8. zvečer. Namen sklicateljev je, organizirati akcijo za denarne prispevke v obrambo sedmih stavarjev, ki so bili obtoženi umora policijskega načelnika v Gastoniji v zadnji stavki tekstilnih delavcev in obsojeni od sedem do trideset let zaporu.

Zrakoplov v službi znanosti

Dr. Fridtjof Nansen o znanstveni opremi svoje odprave na severni tečaj

Nadejamo se, da bo dr. Eckener prevzel tehnično vodstvo zrakoplova. Priprave za ekspedicijo so v delu pod nadzorstvom posebnih komisij, v katerih so odlični strokovnjaki svetovnega slovesa in raznih narodnosti. Izgotavljajo se tudi posebni instrumenti in aparati za nameravana raziskovanja.

Na krovu zrakoplova so že bili storjeni magnetični poskusi, ki so se zadovoljivo obnesli. Posebne naprave za magnetizem se tudi dogotavljajo. Prelakujejo se nove iznajdbe naprav za opazovanje visokih zračnih plasti. Preizkušen je bil tudi aparat za prenos vremenikih kart posredstvom radia, v delu pa je še naprava za radiotelegrafijo na dolge in kratke valove. Tudi za zasilno opremo je preskrbljeno. Zrakoplov bo založen s potrebnimi namizi, kajaki, psi za vprego in z živcem za 90 dni.

Ameriško vojno ministrstvo je pripravljeno dati na razpolago 5000 jeklenih cilindrov za naknadno polnitev zrakoplova s plinom. Dela za postavitev jambora za pristajanje v Fairbanku se bodo pričela v najkrajšem času. Tam bodo tudi napravili potrebno tvornico za proizvodnjo vodika. Na podoben način bo opremljena tudi postaja, s katere bomo startali na Norveškem. Tudi tam se postavi jambor za zrakoplov, poleg tega pa bo Zeppelin na razpolago kakih 2500 s plinom napolnjenih jeklenih posod.

Velikega pomena za ekspedicijo je dobro pripravljeno sodelovanje posameznih meteoroloških postaj v arktičnih krajih. Norveške postaje sem že omenil. Zelo velikega pomena je v tem oziru širno arktično ozemlje sovjetske unije. Sovjetska vlada je pod vodstvom ljudskega komisarja Kamenova imenovala posebno vladno komisijo in obljubila, da bo v ta namen opremila vse meteorološke postaje na ozemlju sovjetske države severno od 60 stopinje širine s posebnimi napravami. Dalje upamo, da lahko računamo tudi na podporo danskih meteoroloških postaj na Islandu in v Grenlandu. Velikega pomena bo tudi, da si zagotovimo sodelovanje meteoroloških postaj v Kanadi in na Alaski.

(KONEC.)

SEVERNA ZARJA

Naziv ni povsem točen, ker se ta sij opaža tudi na južni polobli. Bolje bi se reklo: tečajni ali polarni žar. A tudi daleč od tečajev so že opazovali tak pojav, n. pr. v Franciji ali Italiji. Prizor je velikolepen, mnogoličen — osamljeni žarki, pihalice, zavese itd. Sistematično je proučil polarne zarje švedski učenjak Störmer. Fotografiral jih je pre mnogokrat. Dva aparata je postavil na dve postaji — 27 do 258 km vsakebi — zvezani s telefonom. Na ta način je mogel določiti položaj zarje naprav zvezd in iz tega sklepati na višino, v kateri se dogajajo: 100 do 500 km in celo 750. Norveški fizik Birkeland je napravil učenjake na pot tolmačenja tečajnih sijev s poskusom, ki jih omogoča ponoviti v laboratoriju. Vzel je Crookesovo cev, ki oddaja katodne žarke, ter dognal, da se ob močnem magnetu ti žarki primikajo. Ker je Zemlja sama velik magnet, ki je mislil, da mora slično učinkovati na katodne žarke izhajajoče iz Solнца. Nato je delal poskuse z oblimi magneti, ki so padali nanje katodni žarki, ter ugotovil storitev dveh svetlih prog okoli tečajev na krogli, podobni svetlobnim pasovom na Zemlji. Vsa žareča telesa pa kakor vemo, oddajajo "elektrone", ki tvorijo katodne žarke. Tudi Solnce ne dela izjeme. Störmer je preizkusil z računi Birkelandove eksperimente (7.600 strani računov!) in tako potrdil njegove misli. Z analizo luči so dognali sestavino tečajnih sijev. Tvori jih dušik, ki si ga Vegard misli v trdnem stanju, zaradi hladnega mraza, ki vlada v višavah polarne zarje. Tak skrepeljeni dušik, ako ga v laboratoriju bombardirajo katodni žarki, daje luč podobno svetlobi polarnih žarov. Ti torej po vsej priliki nastajajo iz luči, ki jo izžarjajo strjeni dušični kristali pod učinkovanjem katodnega solnčnega bombardiranja.

Ameriško življenje

115.

Pečen sova za večerjo

Tri dijakine na učiteljsku v Charlestonu, Ill., so bile povabljene na fazanovo večerjo, katero so aranžirali dijaki iste šole, ki so se ponakali, da so dobri lovcji. Gostija je bila prirejena v stanovanju dr. Harwooda. Ko so tri gospodične dospеле tja, ni bilo studentov niti doktorja še nikjer; bila je le gospodinja, ki je obvestila gostinje, da je pečenka že na mizi in naj se poslužijo, kajti pogostitelji so se nekje zamudili.

Kakor bi bilo domenjeno, so se dijaki vrnili v hipu, ko so dekleta pojedle vse, kar je bilo na mizi.

"Kako vam je teknil fazan?" so bile vprašane.

"Izvrstno," je bil odgovor.

Dijaki pa v smeh, da so hoteli počiti. "Ni bil fazan, bila je sova," je eden pojasnil. Ena dijakinja je omedlela. Brž je moral priti zdravnik, da pojasni, če je meso sove škodljivo.

"Ne vem," je rekel, "ker še nisem jedel sove."

Vesti iz Jugoslavije

Zadružne vesti iz Jugoslavije

Ljubljana, 13. marca 1930.

Občni zbori so nekaka značilnost meseca februarja, marca in aprila. Zadnji "Konzument" je naznanja kar deset. Vsaka druga mora letno na takem obnem zboru (konvenciji) predložiti svojim članom v pregled odobritev svoj računski zbiranje, izvršiti mora na njem politivne načelstva in nadzorstva druge važnejše stvari, ki so pravilnih pripuščene v odločanje obnemu zboru, t. j. zadružnemu članstvu.

Zveza gospodarskih zadrug v Ljubljani lepo napreduje. Letos se ji pridružile že štiri nove članice, tako da ima že 50 zadrug. So to: Krojaška produkcijska zadruga v Zagrebu, "Našna Snaga", jugoslovanska socijalistična nakladna zadruga v Zagrebu, Stavbna in gospodarska zadruga "Krojaški dom" v Ljubljani in Gospodarska zadruga v Sv. Križu pri Moravčah, ki so ustanovili kršćanski socialisti in ki se je pridružila raješki zvezi kot pa staroklerikalni Zadrugi zvezi v Ljubljani.

Nova oddajališča bodo odprta v dnu in sicer v Kranju oddajališče ljubljanske "Proletarije" in v Mariboru manufakturno oddajališče železničarske zadruge Gospodarska poslovalnica.

Mariborska stavbna zadruga "Zadružni dom" je kupila od Opatovine urada v Ljubljani hišo, ki jo je ustanovil Bernotice Moederndorfer za Mežičko konzumnemu društvu za Slove- nijsko, hčeč z oškodovanjem te zadruge zmanjšati Kristanov oliv. Obe zadruzi sta se zdaj delo igranja z zadrugarstvom konkurzu, člani pa trpe več škodo.

Ustanovitev Borze dela v Kranju

Ljubljana, 12. marca 1930. Tukajšnja Borza dela razglasi: Z ozirom na poseben položaj Gorenjske, kjer se industrijsko stalno razvija, se je v Kranju otvorila ekspozitura "Javne borze dela". Urad posluje v Mayerjevi pivovarni, seje stavbni zadrugi. "Delavski dom" Pod njeno področje spadata okrajni glavarstvi Kranj-Radovljica odnosno ekspozitura Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Kranju, Trzinu in na Jesenicah. Delodajalci in delavci označenega območja se opozarjajo, da se v vseh zadevah posredovanja dela obračajo direktno na ekspozituro javne borze dela v Kranju, a ne na centralo v Ljubljani, ki bi vsi posredovalni posli za Kranjsko dolino s 1. marcem preneseni na ekspozituro v Kranju. Ekspozitura je opolno- stvena v vseh zadevah posredo- vanja dela, dočim bo prošnje za zaposelne za enkrat odstopa- ni rešitev centrali, ker sama to nima proračunskega krit- rija.

Gorenjsko delavstvo je s to v pridobitvi precej dose- lo in predvsem priznanje, da Gorenjska ena najbolj indu- strijsko razvitih pokrajin cele Slovenije.

Impon ekspre s Thomasom ponesrečil

Nedeljo, 9. marca je pone- sel Orient-Express, s katerim je vračal iz Aten v Zenevo italijanski Mednarodnega urada za Albert Thomas. Iz nepojas- nene vzroka je skočil eks- presni vlak na odprti progi s ti- sed postajama Stirfaka in

Ciano-klati. Lokomotiva, ten- der in prvi osebni vagon so se prevrnili. Lokomotiva se je za- rila globoko v zemljo, vagon je pa skoraj popolnoma razbit. Nek železničar je ubit, strojevodja, neka ženska in nek policijski uradnik, ki so se vozili v prvem vagonu, so težko in pet drugih potnikov je lahko poškodovanih. Albert Thomas, ki se je vozil v srednjem vagonu, je ostal nepo- škodovan. Proga v razdalji 50 metrov je popolnoma razrušena in je zaenkrat ves promet ne- mogoč. Zaradi teže lokomotive je delo na odstranitvi razvalin zelo oteženo. Ranjence in potnike vlaka so prepeljali v Lano. Škodo cenijo na več mi- lionov. Sodi se, da gre za poli- tičen atentat grških komuni- stov na Thomasa, ki jim je menda na poti.

Stota režija

Ljubljana, 13. marca 1930.

Danes bo v naši drami premi- jera novega dela angleškega dramatika Shakespeara, drama "Vihar" v prevodu Župančiča. To je menda že trinajsti Shakes- pear na našem odru. Režiral ga bo kot vse doslej znani režiser profesor Osiip Sest, ki bo prosla- vil s tem svojo stoto režijo na deskah Narodnega gledališča v Ljubljani v 10 letih, kar tu de- luje. Prvič je režiral Sest kot ruski ujetnik v Rjazani v Ru- siji, v Ljubljani pa "Dneve na- šega življenja". Njegove reži- je so prvostvorne, zlasti je nje- gov Shakespeare vedno dogo- dek. Želimo mu še mnogo, mno- go režij in še več uspehov.

Zanimive izkopanine v Južni Srbiji

V vasi Algunji pri Kumano- vem v Južni Srbiji so na kraju "Selišču" že dolgo opazovali sle- dove nekih razvalin, za katere so kmeti mislili, da so ostanki stare cerkve, katero so porušili Turki. Ta kraj so kmetje smat- rali za svet in so verjeli, da mora umreti vsak, ki se bo s krampom dotaknil tega kraja. Učitelj Dušan Popović in še ne- kaj pogumnih kmetijskih fantov so vseeno začeli odkopavati te razvaline. Našli so v zemlji zi- dove, debele okoli 120 metra, zi- dane iz kamna, malte in žgane opeke. Kosi opeke so različno veliki, celo do kv. meter obsežni in petnajst centimetrov debeli. Našli so tudi star grob s člove- škimi kostmi. Ko pa so jih pre- nesli na svetlo, so razpadle v prah. Denarja so našli vsega skupaj le en kos "denariusa" iz rimskih časov. Na tem mestu je bila najbrž kaka rimska na- selbina.

Uspeh jugoslovanske razstave na Danskem

V Kodanju se je v nedeljo 9. marca vršila otvoritev razstave naše umetnosti in ornametike. Že drugi dan je dosegla svoj po- poln uspeh. Bogastvo našega blaga in narodnih ornametov privlači nenavadno veliko paž- njo Dancov. Otvoritvi sta pri- stostvovala danski kralj in kralji- ca, ki sta si tudi prva ogle- dala razstavo. Vrhile so se že razne pojedine in banketi. V torek, 11. marca je imel član razstavnega odbora g. Pakaci predavanje v danskem jeziku o naši narodni umetnosti in je koncem govoril tudi o jugoslo- vansko-danskem kulturnem in ekonomskem zblizanju.

Velik napredek Rdečega križa v Sloveniji

Te dni je imel Oblastni od- bor Rdečega križa v Ljubljani, pod katerega območje spada vsa Dravska banovina, svoj red- ni letni občni zbor, na katerem so ugotovili vsestranski napre- dek organizacije Rdečega križa v Dravski banovini. V pretek- lem letu je bilo ustanovljenih 14 novih krajevnih odborov, ka- terih šteje sedaj v svojem ob- močju oblastni odbor 57 po šte- vilu s skupno 4083 člani. Ste- vilo članov se je v zadnjem le- tu skoraj podvojilo, v zadnjih štirih letih pa skoro podeseto- rilo. Večina krajevnih odborov je razvijala kaj živahnih delo- vanj. Nekaj krajevnih odborov je ustanovilo in vzdržuje razne vseobče-korisne ustanove, ka- kot zasilne bolnišnice, hiralnice,

okrevališča, rošilni avto, eden krajevnih odborov se že bavi z zgradbo lastnega doma Rdeče- ga križa, precej krajevnih od- borov pa vzdržuje ferijalne ko- lonije za okrevanja potrebno de- co. Najbolj agilna sta odbora v Ljubljani in Guštanju. Iz bla- gajniškega poročila je razvidno, da je imel v preteklem poslo- vem letu oblastni odbor Din 219,443.05 dohodkov in Din 180,897.80 izdatkov. Odbor ima lastno zidano skladišče, ki je dobro založeno s sanitetnim ma- terialom itd. Za predsednika je bil izvoljen odvetnik dr. Viljem Krejči iz Ljubljane.

"Žarišče, ki ga je treba pogasiti"

Jugoslovanski listi posvečajo veliko pozornost članku, ki ga je priobčil te dni pariški dnev- nik "Journal des Debats" in v katerem razpravlja o atentatih, ki so jih izvršili te dni bolgar- ski komiti na jugoslovanski meji. List pravi o položaju na Balkanu med drugim sledeče:

"Zdi se, da je prišel trenutek, ko se bo moralo Društvo naro- dov, bodisi na predlog obeh pri- zadetih držav, bodisi na predlog ene same države — članice Dru- štva narodov, baviti s to zade- vo, ker bi sicer bila jugoslov- anska vlada naravnost prisiljena, da ponovno zapre mejo. V ne- kem znanem kraju v Bolgariji je dokazano žarišče požara in to žarišče je treba pogasiti. Če bolgarska vlada sama za to ni sposobna, tedaj je treba pom- gati milo ali s silo, da se ohrani mir na Balkanu in v vsej Evro- pi."

Ker smo našim čitateljem že večkrat poročali o macedonskem problemu, priobčujemo danes to vest brez komentarja.

O preiskavi glede zadnjih atentatov

Beograd, 13. marca.

Naše in bolgarske oblasti ter skupna komisija so najstrožje in najnatančneje preiskale po- vode zadnjih atentatov na ju- goslovansko - bolgarski meji. Dokazano je, da so aten- tate pripravili in izvršili člani makedonske organizacije VM- RO-a, da so vsi atentatorji pri- šli iz Bolgarije in da so po iz- vršenih zločinih zopet pobegnili nazaj na Bolgarsko. Pregled drobcev bomb po strokovnjakih je dognal, da so bombe nemške- ga izvora in popolnoma enake onim, s katerimi so oboroženi bolgarski komiti. Sestavljene so tako, da eksplodirajo v petih sekundah. To je označeno tudi na bombah samih, na katerih je vrezano znamenje "SS". Neka- tere izmed bomb so označene tu- di s črkami "VMRO". S tem žigom so bile označene vse bom- be, ki so bile vržene v Krivi Pa- lanki. Atentatorji so bili pre- oblečeni v bolgarsko kmečko nošo, običajno nošo bolgarskih komitov. Atentat v Pirotu je bil pripravljen in organiziran v Custendulu. Tu so dobili po končanem atentatu atentatorji tudi nagrado od odbornika VM- RO-a.

Bolgarska vlada je odločena strogo kaznovati rušilce miru in izvajati doobice sofijskega sporazuma. G. Ljapčev je izja- vil na izredni seji bolgarskega ministrskega sveta: "Storili bo- mo vse potrebno, da prepreči- mo daljnje nemire in jaz sem dal potrebna stroga navodila že vsem komandantom obmejnih enic." Vseled vsega tega tudi jugoslovanska vlada zaenkrat še ne bo napravila nikakih di- plomatskih korakov v Sofiji in bo raje počakala preje na ukre- pe bolgarske vlade in njih uspeh.

Izseljevanje v letu 1929

Pred nekaj dnevi smo poro- čali o izseljevanju iz Jugoslavi- je preko Jesenice. Danes pa pri- občujemo statistiko izseljevanja kakor jo je poslal izseljenški komisar v Zagrebu vsem listom:

Napram letu 1928 kaže sta- tistika še dovolj razveseljivo znižanje števila izseljencev. Do- čim se je leta 1928 izselilo iz naše države skupno 21,789 oseb v tujino, jih je odšlo leto po sve- tu za krumoh 18,189, torej celih 3,600 manj, ali 17%.

Preko morja jih je preteklo leto odstopoval v Argentino 6688, v USA 4792 (novo delo za Jednotoj), v Urugvaj 1168, v Kanado 4030, v Brazilijo 636, v Čile 279, in v Avstralijo 205 oseb. Število izseljencev je po- raslo edino za Brazilijo (137). — V evropske države se je izse- lilo lani skupno 15,194 naših drž- javljanov in sicer: v Francijo 9064, v Belgijo 3349, v Nemčijo 1198, v Luksemburg 948 in na Holandsko 54. V skupnem številu seveda niso všteti sezon- ski delavci, ki so lani odšli v Nemčijo, Madžarsko in Rumu- nijo.

Vrnilo se je tekom lanskega leta vsega skupaj 5992 naših ljudi napram 5827 v letu 1928 in to vai iz prekomorskih drž- av, dočim povratkov iz evrop- skih držav statistika ne navaja.

Primorske novice

Trst 25. marca 1930.

Ko je bila razpuščena pred dvema letoma opatijska "kur- komisija" in je nove upravne posle prevzel komisar dr. Be- nassi, je opozarjala reška "Ve- detta" vlado in vse druge v po- števek prihajajoče faktorje, da treba Opatiji nujne in izdatne pomoči, da se izvije iz verige dolgov, ki naraščajo od leta do leta. "Kurkomisija" je pustila upravnih dolgov 317,350.85 lir. Potem še razne druge in za ne- kim orkestrom je ostalo deficit 192,000 lir. Starih dolgov je pu- stila prejšnja uprava 3,364,069. 60 lir. Finančni položaj uprave in vsega, kar je z njo v kaki zvezi, se do danes ni izboljšal, še slabši je. Zato pa so celo le- tošnje zimo izhajali članki iz Opatije, proseči hitre pomoči.

Leto 1925 je bilo za Opatijo do- bro. Fiskus je vzel zato "sveto leto" za bazo obdavčenja opati- skih podjetnikov. Sledeča leta niso bila ugodna za Opatijo v primeri z letom 1925. Zato pa je več manjših podjetij propadlo, večja pa ne morejo plačati o- gromnih davčnin. V Opatiji pri- čakujejo večjega dotoka sred- nje-evropskih turistov z ime- nom dunajkega industrijalca Huebnerja, ki načeljuje sedaj skupini opatijskih hotelirjev in finančnikov, v Rimu pa se na- deajo, da pritečejo v državno blagajno iz avobodnega carin- skega pasu ob liburnijski obali vsi veliki davčni zastanki zad- nih let in da se bodo vse dav- čnine in dajatve odlej redneje plačevale.

V Idriji se je mudila več dni nadzorovalna komisija iz Rima. Oglejala si je zelo natančno vse rudniške obrate. Delavci so mi- slili, da bo mogoče z gospodi go- voriti tudi o njihovih zadevah, ki so bile nedavno predložene ministrstvu, pa so izvedeli kma- lu, da proučava komisija le mož- nost še večjega izrpanja idrijskega rudnika.

Ministrstvo za javna dela je odredilo, da se smejo razlastiti zemljišča, ki bodo potrebna za zgradbo nove strateške želez- nice, ki pojde iz Sv. Vida ob Til- mentu akorzi Palmanuovo, preko Romansa, Gradiške, Mirna in Renč do Dornberga. Železnica bo vezala Furlanijo z Vipavsko dolino.

Idrijski izseljenci pišejo iz Ar- gentine, da je tam vse najboljše delo pridržano za domačine. I- strane pošiljajo na kako težko delo v oddaljene kraje, kjer je vse negotovo in plača neznatna. Istrane se dobi tudi v neizmer- nih šumah ob republiki Boliviji.

Tržaški kvester Orlandella je stavljen na dispozicijo general- nega inspektorja javne varnosti. Njegov odhod iz Trsta je v zvezi z atentatom na "Popolo di Tri- este." V Trst pride za kvesterja Gaetano Laino, katerega opisu- jejo za enega najboljših policijs- kih funkcionarjev, kar jih pre- more Italija. Doslej je služboval v Forliju.

Carino na kavo je vlada povi- šala od 12 na 16 lir pro kilogram, pristojbino za kavino primes (cikorijsko) pa od 4.20 na 5.60 lir. Po trgovinah in kavarnah je ce- na kave takoj poskočila. Prebi- valci reškega svobodnega pasu ne plačajo carine in bodo zato dobivali kilogram kave za 9 lir. Tako se je kava v Trstu znatno podražila, na Reki pa pocenila.

Idrijske čipke so dobile letos na veliki mednarodni razstavi v Rodanju na Danskem najviš- je priznanje, kakor lani v Bar- celoni na Španskem. Ali danes takih čipk ne izdelujejo več v Idriji.

Zrakoplovna slika poplave lepega francoskega mesta Reynies, katerega je opustošila povodenj. V tem mestu je utonilo 109 oseb in mnoge poslopj je docela porušnih.

Glasovi iz našelbin

Saloigra v Milwaukeeje

Milwaukee, Wis. — Čim bolj se bližajo topli spomladanski in poletni dnevi tem bolj tekmu- jejo milwaukeeška društva z gle- dališkimi predstavami, katere nam v poletni dobi popolnoma odpadejo radi piknikov, prire- jenih v prosti naravi in svedem zraku. V slovo od odrov pri- redi podporno društvo Napred- na Slovenka, št. 6, JPZ Sloga dne 13. aprila v South Side Turn dvorani enodejansko šalo "So- vraznik žensk." Igra zahteva samo 3 osebe: Milan, Betka, Gruža.

Kratek opis igre: — Milan ima svoj pogrešek, v svoji veli- ki ljubosumnosti proti svoji soprogi Betki, ki ga pa s pravo žensko pretkanostjo še bolj in bolj podpihuje in skoro do ne- razdumnosti pripravila. Dasi- ravno mu Betka priznava, da ga samo draži, ne more si Milan pomagati, da bi se otreseel svoje ljubosumnosti in radi tega na- redita medsebojno stavo, da Milan tekom 14 dni ne pokaže niti najmanjšega znaka ljubo- sumnosti.

Pri odhodu po svojih opravi- lih ji Milan sporoči, da ga obli- sče njegov dober prijatelj Gru- ža, ki je radi svoje nezveste mu- ljubice postal največji sovraž- nik žensk, ter ji naroča, naj bo proti njemu (Gruži) ljubezni- va, dvorljiva in prijazna, češ, da mu na ta način ublaži njegove srčne bolečine.

Betka izpolni prav dobro, kar ji je Milan naročil radi Gruže. S svojo žensko pretkanostjo spravi Gružo tako daleč, da po- stane iz največjega sovražnika žensk pravi oboževatelj žensk, oziroma Betke, kateri postane jako siten, in če se ne bi Milan povrnil, prišlo bi morda do ka- tastrofe.

V zmed, v katero Betka spravi Gružo, je bil edini izhod ta, da se Gruža skrije pod mizo, Betka pa Milana zopet tako daleč zmede, da išče Gružo po- vsood drugod samo pod mizo ne. Milan misleč, da jo je Gruža pravočasno odkuril, uravnava zadevo z Betko, ki ga popolno- ma prepriča, da se je šlo samo za stavo in Milan izgubi ter mo- ra Betki kupiti šerpo. Ko ga Betka s svojo pretkanostjo in zvitostjo izvabi iz sobe na pro- sto, pribobaca izpod mize Gru- ža, ki sam sebe titulira "kro- nani osel".

Igra je polna zdravega hu- morja in povzroča obilo zabave in smeha, posebno pri nastopu med Gružo in Betko, ki mu ka- že, kako bedast je vsak, ki v svoji izvoljenosti vidi vse drugo samo ženske ne. Ker so vloge v rokah izurjenih in izkušenih igralcev, je uspeh te šale zago- tovljen in nikdo naj ne zamudi prisostvovati tej predstavi, da se razvedri in nasmeh, po pred- stavi pa napleše in še kaj dru- gega. Zatorej na svidenje dne 13. aprila 1930.

Frank Tamše.

STE IZCRPANI?

Esorka vam da novo energijo!

Van zabavo izgubite, ko pustite samosveto telo opadati in iz- sedati? Kako neopazno, ko vam Esorka lahko povrne energijo in prebav- nost. Van hitro odpravi utrujenost, sedelno letargijo in nespečnost. Uprajte zdravje!

SEVERA'S ESORKA

Frank Lukancich: ZA NAŠE FARMARJE

Omenjeni pogoji so najvažnej- ši za perutničarja, če hoče ime- ti dobičkonosno rejo. Ako zane- marja navedeno, da se slučajno ne bi držal teh pravil, je pogre- šil eno izmed najvažnejših točk v perutničarstvu, ki je ne more popraviti nikdar še s tako do- bro hrano in oskrbo.

Reja perutnine je artistično delo, to pomeni v praksi, da je dobičkonosnost le tedaj, ako so vsi potrebni pogoji pravilno iz- vršeni z vsa najboljšo pazlji- vostjo; in to je v prebiranju plemenjakov in plemenske pe- rutnine.

Kakor nam je znano, pleme- njenje pastane iz dveh živali: kure in petelina. Znanost je do- kazala, da mešana skupina, ob- stoječa iz slabih, slabo razvitih, srednjih in dobrih kokoši, je zo- lo slab sistem kokošjereje. Do- bičkonosno perutničarstvo obsto- ji na možnosti rejca, kako bo paril svojo plemensko žival. Ne- kateri, ali skoro vsi nezmislivi rejci, plemenijo svojo perutni- ko medsebojno v sorodstvu — kar se mu izleže, to ima za ple- me, čeravno izbere malo boljšo- pe petelina, ne pa, glede na ku- re, kakšne so, slabe ali dobre. Plemenijo navadno kar brata s sestro in obratno, očeta s hčer- jo in obratno, mater s sinom itd.

Veliko se je o tem že pisalo in reko, da kokoši izvirajo iz divjih po naravi; to je tudi res- nica, toda kako? Poglejmo, iz kakšnega malega ptica naša ko- koš izhaja, in sicer revnega z zelo majhno produkcijsko jajce ka- kor sem že v začetku opisal. Da- nes imamo pa toliko vrst perut- nine, ki se razlikuje po barvah, teži in produkciji. Zakaj? Zato, ker je znanost napredovala in prekosila naravo in izpolnila one naravne vloge, ki so bili po- dedovani po pradedih perutnine. Poglejmo fazana, ki ima še da- nes svoje naravne divje lastno- sti: barvo, velikost in produkci- jo.

jo podedovano po svojih pred- nikih.

Iz tega lahko sklepamo, da moramo upoštevati znanost bolj nego naravo. Danes producira- mo potom znanosti, svede iz- jemno, do 300 jajec od ene sa- me kure na leto, kar ni bilo mo- goče pred nekaj leti.

Kakor smo že rekli, kokoši ni- so nikoli dobičkonosne, ako jih plemenimo v sorodstvu kakor je to v navadi. Kure se morajo plemeniti izven sorodstva. Ved- no moramo nabaviti peteline i- ste pasme, kakršna je naša, ako hočemo imeti čistokrvno plemo. Naročimo od drugod ali pa za- menjamo z onim rejcem, ki ima iste vrste plemena. Ali pa, če i- sti čas, ko smo izvalili perutni- no doma ali pa kupili od drugod, naročimo še poleg zopet od dru- gega rejca še nekaj dodatnih pi- ščancev, ki jih zredimo za ple- menjake, tako da niso v sorod- stvu. Sorodna perutnina vedno zaostaja v rasti, zdravju, ener- giji in produkciji; taka perut- nina je čisto bolehnja in podvr- žena veliko bolj vsakovrstnim boleznim.

Nespametno je tudi križati do- mačo čistokrvno perutnino mi- sleč, da si bomo izboljšali pa- smo in produkcijo. Na primer rabiti petelina pasme "Ply- mouth Rock" in kokoši "Leg- horn" ali pa še celo rabiti na- vadno mešanico za plemo, ker ni ne to in ne ono. Rabimo vedno le čistokrvne živali za plemo.

Vsako plemo, bodisi to ali ono, mora biti skrbno prebrano gle- de telesne moči in energije. Ve- liko piščancev in še odraslih pi- ščet izgubimo, če predno dora- stejo, samo vsled tega, ker smo imeli slabo plemo in ker nismo pazili ne na sorodstvo ne na po- popolno razvitev in od kod smo si nabavili jajca, piščeta ali pa že odraslo plemensko perutni- no. Mnogo piščancev pogine že v lupinah predno se izvalijo, a- ko smo si brez paznje nabavili slab zarod. (Dalje prihodnjič.)

"FRANCE PREŠEREN"

Koncert

slovenske operne pevke

GDČ. ZORE ROPASOVE

v nedeljo dne 13. aprila ob 3. popoldne

v dvorani SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave.

PROGRAM

1. Fr. Gerbič.....Pojdem na prejo
2. Fr. Gerbič.....Kakor dih
3. Dvorak.....Ciganska pesem št. 7
4. Perice.....
5. Rožmarin.....
6. Po gorah je ivje.....

Narodne pesmi

ODMOR

7. Kaj pa ti pobi.....
8. Gozdič je že zelen.....
9. Oglar.....
10. Roča voda.....
11. Vsi so prihajali.....
12. So ptičice.....

Narodne pesmi

V začetku prvega in drugega dela nastopi moški zbor "France Prešeren."

Igra tudi novi slovenski orkester v Chicagu.

Sir Arthur Conan Doyle:

IZGUBLJENI SVET

(THE LOST WORLD) Roman

Dr. Illingworth je pričel svoje pripombe z izjavo, da visoko ceni znanstveno delovanje profesorja Challengerja in profesorja Summerleeja. Globoko je obžaloval, da hoče videti katerokoli osebo sovraštvo v pripombah, ki jih mu je narekovala edino želja, ugotoviti znanstveno resnico. Saj se dejanski nahaja on na istem stališču, ki ga je pri zadnjem zborovanju branil tudi profesor Summerlee. Na oni zadnji seji je nastopil profesor Challenger z neko izjavo, ki se je njegovim tovarišem zdelo dvomljiva. Zdal pa nastopa ta tovariš z istimi izjavami pa pričakuje, da jih bodo smatrali za nedvomne. Ali je to razumno? (Klic: "Je.") "Ni!" prekinjajo govor za dalj časa. Od poročevalske mize se sliši, kako roti profesor Challenger predsednika, naj mu dovoli dr. Illingworthu vreči na ulico. Leto dni poprej je trdil en sam do neke stvari. Zdal trdijo štirje možje druge in še bolj čudne stvari. Kako naj bodo s tem nepobito dokazane popolnoma neverjetne izjave, ki pomenijo naravno revolucijo v znanosti? Tudi v zadnjem času niso redki slučaj, da se povrneje potovalci iz nepoznatih dežel s poročili, ki so jih vse prepoznali smatrali za čisto resnico. Mar hoče tudi londonski Zoološki inštitut priti v slični položaj? Recimo, da so člani odbora, kateremu so naložili preiskavo, nedvomno značajni ljudje. A človeška narava je prav zamotana stvar. Tudi profesorji iz čistihlepnosti lahko zaidejo na stranpota. Kakor večje letamo vsi radi proti luči. Tudi lovci prav radi posekajo s svojimi zgodbinami vse tekmece in novinarji z veseljem vedno poročajo nenavadne stvari, četudi morajo včasih pobarvati dejstva z lastno domišljijo. Kratkotrajno, vsak član tega odbora je imel lahko svoje posebne vzroke, razpohovati dosežene uspehe. ("Sramota! sramota!") Dr. Illingworth izjavlja, da nikogar ni hotel žaliti. ("A vendar žalite!") — govornik je zopet prekinjen. V potrdilo teh čudežnih povesti predloženi dokazi so jako pičli. Kaj so nam pokazali? Nekoliko fotografij. Kako naj smatramo v dobi sedanjih spretnih tehniških pripomočkov te fotografije kot dokaz? Kaj pa še imamo? Zgodbo o begu in plezanju po konopcu, katero seveda ni dovolilo s seboj vzeti izdatnejših dokazov. Ta povest je iznajdljiva, a ni prepričljiva. Slišali smo, kako pravi lord John Roxton, da ima phororachusovo lobanjo. Moram pač povedati, da bi rad videl to lobanjo.

Lord John Roxton: "Menda me nima ta-le možakar za lažnika?" (Razgrajanje.)

Predsednik: "Mir! Mir! Dr. Illingworth, naprositi vas moram, da zaključite svoje opazke ter predlagate popravek."

Dr. Illingworth: "Imel bi še veliko povedati svetlost, a se pokorim vaši zahtevi. Predlagam torej dodatno, naj se profesorju Summerleeju izrazi zahvala za zanimivo poročilo, vsa zadeva pa se naj proglašaj za nedokazano in se vnovič izročijo širšemu ter kolikor mogoče zanesljivejšemu preiskovalnemu odboru."

Teško je popisati zmedo, katero je sprožil ta popravek. Velik del poslušalcev se ni strinjal s tako žaljivo razsodbo in je dal duška svoji nevolji z glasnimi odklonilnimi medklici: "Za to ne bomo glasovali!" "Naj umakne popravek!" "Ven z njim!" Nasprotno so pozdravljali predlog drugi nezadovoljnejši — in priznati je treba, da so bili dokaj številni — s kričanjem: "Mir!" "Predsednik kje ste!" in "Proč s slepomišljenjem!" V zadnjih klopih je prišlo do pretepanja in dijakimenci, ki so zasedli ta del dvorane, so pridno vihteli pesti. Samo ublaževalnemu vplivu večjega števila navzočih dam se je posrečilo preprečiti splošno razgrajanje. A nenadno je vse nehalo, utihnilo in zavladal je popoln molk. Na go-

vorniški stolici se je prikazal profesor Challenger. Njegova osebnost in njegov nastop je vedno učinkoval posebno zapovedovalno: tudi zdaj, čim je dvignil roko, da vpostavi red, so se vsi navzoči usedli in pričeli napeto poslušati.

"Marsikdo izmed navzočih se bo spominjal," je pričel profesor Challenger, "da so se odigrali alični bedasti in nedostojni prizori tudi pri zadnjem zborovanju, ko sem vam govoril. Takrat je bil glavni napadalec profesor Summerlee in čeprav se je skesal ter ima zdaj boljše nazore, na to še nisem popolnoma pozabil. Nocoj pa sem slišal alične ali še bolj žaljive izjave od osebe, ki je baš nehala govoriti; moram se sicer nalašč dokaj ponižati, da se spustim do duševnosti te osebe, a to vendar poskusim storiti, da razpršim zadnje, uvaževanje vredne dvome, ki jih morebiti še imajo poslušatelji z ozirom na moje trditve. (Smeh in prekinjenje.) Ni mi treba navzočim pripomniti, da so sicer poverili sinočno poročilo profesorju Summerleeju kot vodji Preiskovalnega odbora, a sem dal le jaz prvo pobudo za vse to početje in na moj rovaš gre pred vsem tudi ves doseženi uspeh. Res sem te tri gentlemene pripeljal na določen kraj in jih, kakor ste čuli, prepričal o resničnosti svojih prvotnih navedb. Upali smo, da ne najdemo po povratku nobenega toliko omejenega človeka, da bi lahko dvomil o naših skupnih izjavah. A mene osebno so tako izbistrile dosedanje izkušnje, da se vendar nisem povrnil brez dokazov, ki se morejo zdeti zadostni slehernemu pametnemu človeku. Kakor je že pravil profesor Summerlee, so pokvarili naše fotografske kamere pri ropanju našega taborišča človeške opice in so tudi uničile večino posnetkov. (Zabavljanje, smeh in zadržani klici: "Se kaj povejete!") Omenil sem opice in pristaviti moram, da me nekateri glasovi izmed onih, ki mi zdaj prihajajo do ušes, živo spominjajo na doživljanje pri teh zanimivih zverinah. (Smeh.) Kljub uničenju številnih dragocenih posnetkov, nam je ostala vendar zbirka fotografskih prepričevalnih slik, ki razločno kažejo življenje na planoti. Ali nam hočete očitati, da smo ponaredili te slike? (Neki glas: "Da," in veliko razgrajanje, ki se poleže po tem, ko so vrgli več ljudi iz dvorane.) Naši negativni so na razpolago izvedencem za preiskavo. Katero dokaze še imamo? Okoliščine, pod katerimi se je vršil naš beg, seveda nam niso dovolile, da bi s seboj vzeli večjo prtljago, a vendar smo rešili profesorja Summerleeja zbirke metuljev in hroščev, ki vsebujejo mnogo novih vrst. Mar ni to dokaz? (Več glasov: "Ne!") Kdo je rekel ne?"

Dr. Illingworth (vstane): "Po našem mnenju se bi lahko sestavila silena zbirka tudi kje drugje in ne samo na prazgodovinski planoti." (Plokanje.)

Profesor Challenger: "Seveda se moramo, sir, pokoriti vaši znanstveni avtoriteti, čeprav moram pibiti, da je vaše ime na tem področju nepoznano. Pustimo torej fotografije in entomološke zbirke, govoril bom o pridobljenih različnih točnih podatkih, ki osvetlijo do sedaj popolnoma nepojasnjena vprašanja. Tu imamo, na primer, vprašanje o navadah in življenju pterodaktlov... (Neki glas: "Osamljena," rjojenje.) Trdim, da lahko vržemo morje luči na nepoznane navade in življenje pterodaktlov. Iz svoje listnice vam lahko dobim po naravi posneto sliko te živali, pa vas bo prepričala..."

Dr. Illingworth: "Nobena alika nas o ničem ne more prepričati."

Profesor Challenger: "Vi bi torej hoteli videti predmet slike same."

(Dalje prihodnjik.)

kijo je z zapornim ognjem oddeležil od nas ruska artiljerija. Kdor je imel srečo, se je vrnil s polno steklenico, marsikdo se pa ni več pokazal. K tistemu studentu so hodili tudi Rusi, ki jih je spet obstreljevanje z naše strani oddelilo od svojcev. Le komu je bilo potrebno, da izpostavlja par tisoč ljudi počasni smrti od žeje? Bratako smo hodili po vodo, prihajali smo brez orožja, žeja je bila močnejša od vseh ukazov o pobijanju. Postali smo samo žejni ljudje. Po dveh dneh trpljenja sem se plazil neko jutro pred svitom proti studentu. Ostreljevanje je k sreči nekoliko prenehalo, ali izbruhnilo je z novo silo, ko sem se vračal z vodo. Ni kazalo drugega: kar po trebuhu od kotanje do kotanje. Že sem bil skoro preko linije, ko sem za polomljenim grmom začel slabostno grgranje. Zavil sem okoli grma in zagledal onega nesrečnega ranjenca. Izstrelku mu je bil prebil ogo tik nad gležnjem. Kite so bile potegnile meso visoko na sredo meče in iz krvave kepe je štrlela dolga bela kost. Mož je pobesnel od bolečine in

žeje, ko me je zagledal. "Vode, vode," je hropel in posegel k meni, ki sem bil komaj korak od njega. Stresla me je groza in izgubil sem ves razsodek. Zazdel se mi je ko pošasten privid, njegova bela kost je grozno štrlela iz rane, mož pa je v blaznosti grgal nerazumljive besede. Nisem mu dal vode, pač pa sem poskočil na noge in ušel z groznega kraja. Na vseh straneh je treskalo, jaz pa sem kakor blazen bežal in ponavljal pri sebi:

"Bela kost," bela kost! "Kasneje veš, kako je bilo. Vse noči sem ga videl, kako zaman stega roke po moji steklenici in tako sem počasi zapal v blaznost."

"Že od samega streljanja bi bili skoraj vsi poblazneli, ti si pa videl še tak prizor. Bogme, nič čudnega ni, da si dobil živčni napad."

"Glavno je bilo, ker sem si očitil, da mu nisem dal vode. Sprva sem že zmešan vsak dan sklenil, da ga ponoči napojim. Ko pa se mi je prikazal, sem izgubil pogum in sem tulil od groze. V bolnici na Češkem pa sem kmalu duševno popravil, zakaj

ko sem šel v ozadje sem imel že legar in mrzlica je pospeševala privid. Ko sem prestal legar, je slika groze tako pobledela, da sem se sam čutil. Vidiš, jaz sem čisto miren, ti si se pa spotil ob mojem pripovedovanju."

Obrisal sem si pot in trečla sva na zdravje tako iskreno, kakor še nikoli ne.

Ni res

Verjemite mi, da skozi moja usta še ni šla nobena laž." — "Seveda ne, ker govorite skozi nos."

KJE SE NAHAJA
moj avak John Bizjak doma pa Sv. Duh, na Krškem. Pred 2 leti sva bila skupaj v Ralphston Pa., Somerset Co., sedaj pa ni znano je-li še živ ali mrtev. Poročati mu imam, da mu je starim kraju umrla njegova soproga. Cenjene rojake prosim, če kaj vedo o njem naj mi sporoče, za kar bom zelo hvaležen ali pa naj se sam javi na mo naslov: Louis Bizjak, 669 Russell Ave., Johnstown, Pa. (Adv.)

Agitirajte za Prosveto!

EXPRESNA SLUŽBA
V EVROPO

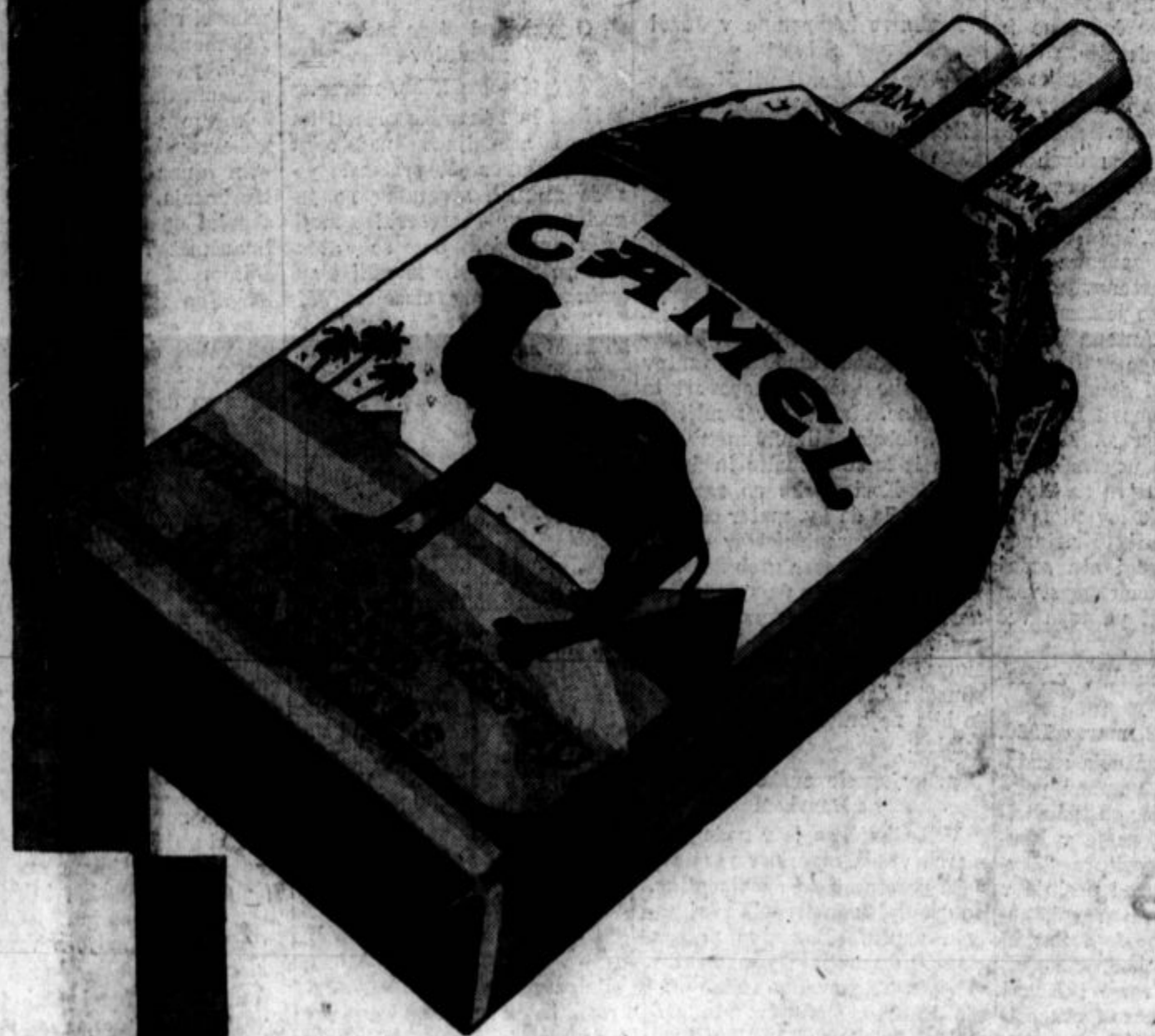
preko Hamburga na naših modernih parnikih

HAMBURG DEUTSCHLAND
ALBERT BALLIN NEW YORKRedna tedenska odplutja. Zmerno cene. Diržetna železnika
avasa z Jugoslavije.Redna odplutja tudi na naših snanih kabinskih parnikih
ST. LOUIS, MILWAUKEE in CLEVELAND

Za navodila vprašajte lokalnega agenta ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

177 N. Michigan Avenue Chicago

Razkošje Camels
nič več ne stane

NE ODRECITE SE užitku kaje Camels. Več plačate, pa naj kupite karkoli. Zakaj bi ne imeli resničnega razkošja kajenja, ki ga zamorejo dati edinole Camels?

V ta znan zavojček gre vsa miloba naravne dišave, vsa rahlost, ves delikatno mešan aroma in bogatost — z eno besedo — ves užitek resničnega kajenja, ki ga zamore vsebovati dvajset cigaret. Nobenih okraskov na zavojčku. Posebnosti, ki jih dobite s Camels, so v čudoviti kakovosti cigaret samih.

Camels so dobile širše prijateljstvo med milijoni, ki cenijo razkošje dovršene kaje kot katerakoli druga cigareta, ki jih izdelujejo.

Ne odrecite se razkošju

CAMELS

B. Br.:

BELA KOST

Samo gore se nikoli ne srečajo, pravi ljudska modrost in dandanes, ko vsi nekako nestalno krožimo po zemlji, ki je postala tako majčkana, velja ta pregovor bolj ko kdajkoli prej. Kadar se najmanj nadejamo, stoji pred teboj človek, ki ga nisi videl že mnogo let; ljub prijatelj, ki vaju je ločilo življenje, drag znanec, ki je izginil, kakor izgine kamen v vodi. Pa si ti pojavi in ti pričara davno pozabljeni kos življenja, kakor da sta se presekala kroga, v katerih blodita zemljana po božjem svetu.

Tako se mi je zgodilo, da sem letos v našem Primorju srečal tovarisa iz vojnih let. Najini dobri odnosi so se bili razvili v težkih okoliščinah svetovnega klanja, gladi in splošne nesreče. Izven te dobe niava imela nikakih skupnih spominov. Vesel sem ga bil, kakor dobrega dneva, ali naval moje radosti se je kmalu umaknil nekemu čudnemu občutku nelagodnosti in neveselosti. Spomnil sem se namreč, da je bil prijatelj proti koncu vojne zapal v težko depresijo in bil interniran v ne-

kem zavodu za duševno bolne. Skrbno sem pazil, da se v pogovoru ne bi dotaknil dogodkov, ki so ga bili spravili v blaznico. Mukoma sem govoril o vsem mogočem, tovariš pa me je le mirno poslušal in samo kdaj pa kdaj vrgel vmes kako besedo. Seveda mi je to slepomišljenje postalo kmalu zoperno in v zadregi sem obmolnil.

"Zdi se mi, da si pri kraju s svojo zgovornostjo," je tovariš porabil kratki presledek, "in prav dobro razumem, da se o giblješ tistega, kar ti je na jeziku. Tvoja obzirnost je pa čisto odveč. Povej mi, da sem že leta in leta duševno popolnoma zdrav..."

"Vidim in vesel sem tega," sem hitel, da bi preprečil neprijetni obrat pogovora. "Niti trenutka nisem dvomil..."

"Si, si, prijatelj, saj je vse tvoje govorčenje preračunano, da skriješ svoj dvom. V očeh ti čitam vprašanje, ali sem še nor ali ne. Tako sem se navadil podobnih poskusov, da takoj spoznam nepotrebno prizadevanje. Vsi moji prijatelji govorijo z menoj ob prvem srečanju na tak način. Tujci, ki ne vedo ničesar o moji prošlosti, se vedejo naravno. Zato ti še enkrat poudarim: niti trohice ti-

ste bolezn ni več v meni. Ono grozo sem že nekoliko prebolel in prestal."

"Belo kost"

"Vidiš, da si jo imel ves čas na jeziku in da ti je takoj zletela iz ust ta bela kost. Poglej me, kako sem miren pri tem spominu. Sicer: Odkod pa ti veš to stvar?"

"Moj Bog, kako ne bi vedel, saj sta to tisti dve besedi, ki si nas z njima marsikako noč alarmiral iz najlepšega spanja. Včas me je kar prevzemala taka groza, da bi bil najrajši sam zatulil od strahu pred nečem neznanim."

"Natanko se spominjam, kako je prišlo do izbruha. Kadar koli sem zaspal, sem ga videl pred seboj s posinjelim obrazom, blodnimi očmi in z gosto črno brado. Kričal je s pretresljivim piskajočim glasom na pomoč, napol blazen od bolečin."

"Kdo?"

"Neki ranjenec pri Zloti lipi v Galiciji. Stali smo na pobočju, kjer ni bilo niti najmanjše vode, sonce pa je palilo ves dan tako neusmiljeno, kakor neusmiljeno so točki po nas ruski topovi. Na levem krilu pa so fantje odkrili studenec, ali pot do njega je držala preko linije,